

Masivna banalnost Slovenije

Meta Kušar

Kako bomo oblikovali kulturne ljudi, če sami ne bomo verjeli v kulturo? Tisti, ki so sposobni bivati tu in tam, lahko rečejo, da se da s stališča večnosti prenesti vsakršno realnost. Kaj pa je realnost? Je tista najbolj groba materija, ki jo zaznavajo zdravi človeški čuti, ali tista finejša, o kateri vrhunski fiziki, ki jo raziskujejo v vesolju, vedo več kakor humanistični učenjaki, ki ji ne morejo priznati pravice v mikrokozmosu, ker o njej nič ne vedo? Povsod se najde kakšen, ki trdi, da je edina realnost večnost.

Kadar najbolj grobo, fizično telo trpi, je ranjeno tudi tisto finejše, ki je okrog njega in v njem. Vsakršno fizično trpljenje, vsakršno onemogočanje pravičnosti in kulture, nasilno spreminjanje človeka po enem vzorcu, mu poškoduje dušo. Prav zaradi nje me vse to gojenje težke banalnosti sploh briga. Prej se je z enako vnemo kolektivistično propagirala ideologija, kakor se sedaj vse subkulturno. Že deset let gre vsa pozornost medijev samo za dve stvari: za razkosavanje političnega teleta, za izplen, kakor pravi njihova izdajalska dikcija, in za poceni piškote, ki jih mečejo ljudstvu, ki še ne razmišlja, kaj se bo zgodilo z njimi, če bodo nasledili vsem tem variantam podaljšane psihične adolescence. Ta masiv banalnosti onemogoča, da bi se gojila finejša, boljša, višja hotenja, se razmahnila in tako inavgurirala človeka in narod. Ali pa

slavila Boga, kar je eno in isto, ker samo višja hotenja to zmorejo in nikakršna druga konfesija. Naj se tolažim s tem, da ima tudi narod nekaj rastlinskega. Pa nima, ker je kakor družina, ki te varuje in ti omogoči osnovno inkulturiranje v svet. Najbrž kaj vemo o življenju sirot, pa tudi o tem, koliko se anonimno človeško sočutje briga zanje in koliko časa. Tipični otroci tega sveta, ki imajo lahko tudi petdeset let, o teh rečeh ne razmišljajo. Predani so konzumatorskim, površinskim, pozunanjenim amerikanizmom. Konformisti so, našemljeni v individualiste, pretvarjanje vzbuja celo vtis znanja in krepke samoza vesti, vse skupaj pa ni pristno. Individualnost, kot jo kažejo in ponujajo, je lažna, čeprav je danes v svetu prosperiteta ravno v posameznikovi enkratnosti. Hkrati s tem pa se v imenu kolektivističnega racionalizma tako imenovana objektivnost poganja že v tiste sfere, ko ne izganja samo predsodkov, čustev in strasti, ampak tudi že zaznavanje.

O čem na Slovenskem mislimo, v kaj verjamemo in kaj si želimo?

Ko sem vprašala nekega slovenskega strokovnjaka za farmakologijo, kakšno je njegovo mnenje o vplivu večjih doz vitaminov, je gladko odvrnil: "V taborišču Dachau ni nihče umrl od avitaminoze! To pomeni, da vseh teh substanc potrebujemo zelo malo." Ko slovenski strokovnjak svetovnega ranga pripoveduje ljubljanskemu kolegu o svojem delu, mu ta lahko za slovo zabrusi: "S tem svojim razmišljanjem ne boš daleč prišel." Kakšna neotesanost in rovtarstvo Ljubljanačana!

Sprašujem se tudi, kaj zanima urednike slovenskih časopisov. Kakšen je njihov credo? Kaj mislijo? Kaj si želijo? In kaj potem šele zanima njihove novinarje? Kaj resnično zanima glavno urednico ženske priloge Ona? Od kod nekakšna božansko demonična ignoranca, ki se nikoli ne sooči z nobeno od mnogih realnosti, ampak z najlažjimi trendovskimi videzi? Znanost in umetnost, ki bi se morali posvečati narodovim mitom, sta tam, kjer sta, rineta v politiko, ki že tako v glavnem ni odločna in zavestna.

Ljudje so po obdobju planiranja zavohali možnost, da lahko izpostavijo svojo postmodernistično svobodo, ne glede na to, kaj imajo ponuditi. Kvaliteta preteklega obdobja rine na plan. S kolektivistično neodgovornostjo se režejo valovi, resnične sproščenosti pa je malo in enako malo njenega ekvivalenta – kreativnosti. Tista kulturna kondicija, ki je ostala in jo hranijo resnični individualni viri, pa javnega in medijskega življenja ne briga.

Ni nobene mere, ki bi imela enote? Mere za kar koli? Za navzgor in za navzdol? V takih razmerah je v veljavi eno samo pravilo: če imajo zaradi kakršnih koli razlogov človeka za manjvrednega, so tudi njegovi izdelki manjvredni.

Kako me zanima, kakšen program si želi programski direktor TVS. Ali bomo uspeli na slovenski televiziji vsaj enkrat imeti vsaj eno Nedo Ritz?

Kaj si, recimo, želijo profesorji na Filozofski fakulteti? Jim je prav, da se podrejajo zahtevam proizvodnje, se kar strinjajo, da jim politika diktira mero, ki pravi, da je vse, kar ni povezano s povečano produktivnostjo, nepomembno?

Jungova klinična ugotovitev je, da ljudje postanejo nevrotični, če se zadovoljijo z nezadostnimi ali napačnimi odgovori na življenjska vprašanja. Kadar ljudje obtičijo v preveliki duhovni ozkosti, jim še tak uspeh in sloves ne naredita zadovoljnega obraza in srečnih oči. Kaj šele če te v ozkost prisilno tlačijo in te ne pustijo v širjave! Življenje, ki nima nikakršne zadovoljive vsebine, nobenega smisla, se hitro sprevrže v neživljenje.

Če svojega poslanca vprašam, ali kdo dela programe, da bi na Slovenskem zmanjšali revščino, samo vije roke in govori saj, saj ... Nič ne rečem, ima mil značaj, ni ne konzumator ne površni ekstrovert, verjetno zaradi kakšnega kompleksa ne more usekati po naši politiki. Zaradi istega kompleksa pa je tudi v njej.

Pesnik z dolgoletnim uredniškim stažem me vpraša: "Zakaj pa ne pišeš pravih, ženskih erotičnih pesmi?" Kaj mu lahko na hitro odgovorim? Bo sploh razumel? Če mu pa ne povem *ta svoje*, mi bo pa slabo.

Vsakdanjost, plehkost, neotesanost so sedaj najbolj masivne reči na Slovenskem. Javnega življenja nimajo v rokah okupatorji, imamo državo, imamo glavno mesto, imamo svoje medije, vendar o bistvenih rečeh govorimo samo v domačih sobah. Kdo bo ustanovil inštitucijo ali omogočil združbo ljudi, ki bi hkrati z znanjem, širino, aktivizmom in duhovno silo ustoličila standard, ki bo pokazal vse, kar lahko štejemo za odklon? Odklon od kvalitete. Kako bomo zdravili svojo izkoreninjenost? Kako bomo obnovili svoje značaje?

Ljudje se v svetu odzivajo na stvari, ki se okoli njih dogajajo. Kadar se

pokvari red v duhovnih rečeh, kadar duša nima svoje besede, pomeni, da se začne tudi psihični red podirati in da se pomembne reči bagatelizirajo. Z denarjem pridobljen, kupljen občutek ugodja in zadovoljstva je imel v vseh časih precej podobne posledice. Čimprejšnji *happy end* nas vodi v vulgarnosti in težko trpljenje.

V duhovnih svetovih je zelo težko ločiti bele mojstre od črnih, ker vsi delajo za isti cilj, na vidnem, materialnem nivoju pa še vedno zelo prav pride biblično navodilo: *Po njih delih jih boste spoznali*.

Neverjetno, kako naš prostor dobro prenese idiote. Naredi pa vse, da izniči genije. "Kje pa so geniji? Pretiravate!" Nič ne pretiravam. Kdor hoče, lahko vidi, da moj narod naredi vse, da bi onesposobil ljudi z izjemnimi duhovnimi zmožnostmi. Še sedaj, ko nima nad seboj ne monarhije in ne Beograda in ne cekaja. Po inerciji? Tudi v cerkvenih krogih je podobno. Čeprav človek ne pozna posameznih razmer, ve. Narod ni čajnik. Iz čajnika dobiš samo tisto, kar si vanj dal.

Če sem ves dan izpostavljena puhli, plehki, prazni, neotesani, vsem namenjeni slovenski klimi, ki je prepojila tako mestne kot podeželske, ekonomsko dobro in manj dobro stoječe, izobražene in nepismene, ženske in moške, verne in neverne pa še vse druge, postanem tako nemirna, da mi pomagajo samo dihalne vaje, če želim spet normalen pulz. Pomaga tudi pogovor s širokim, izobraženim človekom, ki dela s seboj. Redki so, ampak

so. Dobre stvari niso bile še nikoli tako dobre, kot so sedaj. Niti za hip ne pozabimo, da malo dobrega uniči veliko zla. A ne, kako smo srečni, ko je kdo prijazen z nami? Ko nas poslušša in sliši. Kaj šele, ko nas razume. Kaj šele, če nas podpre. Pa ne s svojo lobirano močjo, ampak z ljubeznijo.

Res je, človekova duhovna dolžnost je optimizem. Ko opazovanje življenja zahteva zresnjene misli, ne pomeni, da je človek pesimističen. S stališča večnosti je res vsaka minljiva stvar znosna. Krščanstvo v Evropi opazujem kakor civilizacijsko normo nasproti poganstvu, kulturo nasproti naravi. Omejitev, ki naredi človeka.

Velikokrat mi ljudje rečejo: "Blagor ti, ker verjameš v dušo, ker imaš to svojo Indijo, ker imaš do vere tak otroški odnos." Zamaknjenost in ljubezen sta dve poti Erosa. Samo po teh dveh poteh, ki nastaneta iz množice poti, pridemo v sončno središče sebe in, kako čudno, tudi v svet, ki je okoli nas. Ekstravertirano miselno senzitivni odnos do življenja, ki ga danes na veliko propagira znanost, je samo ena od številnih možnosti razumevanja resničnosti. Hkrati pa postaja tudi precej velik generator za produkcijo nekultiviranosti. Še več: globalno smrtonosen je. Kakor tudi sleherna banalnost. Če zagovarjamo kulturo kot izraz najboljših stvari družbe, filozofije, pravice, poštene vlade, umetnosti, jezika, pomeni, da cenimo klasično zapuščino. "Ohranimo in povečajmo to dediščino etike," je rekel veliki, še živeči Hans Georg Gadamer.